

ČLANCI

Dubravko Habek

UDK 314(497.5Bjelovar):351.755.2
Pregledni članak
Rukopis prihvaćen za tisak: 11. 4. 2012.

PRVI ŽITELJI BJELOVARA IZ MATICA ROĐENIH/ KRŠTENIH I UMRLIH ŽUPE KAPELA 1753. – 1772.

Sažetak

Autor u radu navodi do sada neistražene podatke o prezimenima i imenima prvih malobrojnih žitelja naselja *Belovara* u razdoblju 1753. – 1772. godine. Kako je Bjelovar do 1767. godine bio pod župnom upravom Kapele, tako se iz vrlo vrijednih župnih matica rođenih i umrlih iščitavaju prezimena i imena uz ostala demografska i perinatalna obilježja. Prezimena i imena bila su ponajvećma njemačkog, češkog, ugarskog ili starohrvatskog porijekla, što potvrđuje povijesna zbivanja u ovim krajevima.

Ključne riječi: Bjelovar; Kapela; matice rođenih; matice umrlih; povijest; demografija.

Uvod

Po poznatim zapisima prethodnih istraživača, Bjelovar je utvrđeno naselje, odnosno čardak koji je završen 1650. godine, što potvrđuju podatci iz 1666. križevačkoga vicegenerala Josepha Herbersteina (*Geschloss Bellovar*) te Stierova karta iz 1660. godine¹ i Glavačeva karta iz 1673. godine.² Čardak je kao simbol prihvaćen na grbu grada Bjelovara. Šušnjak tumači i Schenkovu kartu *Tabulae Hungariae accedunt ceteeae regna* iz 1717. godine, gdje je naselje obilježeno kao kaštel (*Castelum*) *Welovar*.³

U prvoj polovici 18. stoljeća *Belovar* bijaše mjestašce od nekoliko kuća, selište, s malo civilnoga življa. Život se odvijao na starome sajmištu uz današnju zagrebačku cestu, a postojala je i stražarnica s malo vojske, graničara.⁴ Mjestašce je bilo i trgovište s tjednim sajmom. Popis zgrada i naselja iz 1752. godine pronađen u mjerničkom uredu podžupanije iz popisa zgrada Đurđevačke pukovnije tumači da je ovo naselje spojeno sa svih strana cestama, što je ostalo i danas. Takvo malo naselje Bjelovar

¹ Slukan Altić, Mirela (2003.): *Povijesni atlas gradova. I. svezak Bjelovar*. Državni arhiv Bjelovar i Hrvatski državni arhiv, Zagreb, str. 24.

² Isto, str. 25.

³ Šušnjak, Josip (1912.): *Povijest grada Bjelovara. Rukopis*. Gradski muzej Bjelovar.

⁴ Kramberger, Ernest (1886.): *Kraljevski i slobodni grad Belovar. Ilustrirani hrvatski pučki koledar za rimokatolike, grčko-iztočne i izraelitčane za prostu godinu 1886*. Tiskara Fleischmann, Belovar, 1886., preuzeto za Pučki kalendar Bjelovarsko-bilogorske županije, Čvor Bjelovar, 1998., str. 113-115.

i susjedno selo Klokočevac imali su zajedno oko 200 žitelja, a bili su pod župnom upravom Kapele, sve do dolaska pijarista braće Divisz u Bjelovar 1761. godine koji preuzimaju uz nastavu i katehetsku službu, no te prve matične knjige koje su vodili pijaristi do 1767. godine nestale su.⁵

Zbog nameta na vojne odore, 1755. godine u selu Severin nedaleko od Bjelovara izbila je buna koja je završila ubojstvom nekoliko graničarskih časnika, među kojima i natporučnika Josipa Krčelića, brata poznatoga zagrebačkoga kanonika i hrvatskoga povjesničara Baltazara Adama Krčelića.⁶ Tijela pogubljenih časnika prebačena su u Župu Svetoga Trojstva (*St. Trinitatis*), gdje su pokopana uz vojne počasti. Ta je buna bila okidačem za izgradnjom novoga grada zamišljenoga kao jako vojno središte.⁷

Barun general Phillip Lewin Beck po zapovijedi carice i kraljice Marije Terezije započinje gradnju utvrđenoga vojnoga grada otkupljivanjem zemljišta od graničara 1756. godine, tako da je već 1758. izgrađeno prvih 40 objekata.⁸ Oko gradske jezgre *Belovara* (400 m x 400 m) postavljeni su niski zemljani i drveni bedemi (koji su srušeni početkom 19. stoljeća, kada se i grad progresivno širi)⁹. Spomenuto staro naselje *Bellovar* s nekoliko kuća ostalo je izvan gradskih bedema novoga vojnoga grada, no s nesmetanom komunikacijom s unutaršnjim gradom.¹⁰

Prvi general Križevačke pukovnije koji je došao u Bjelovar 1758. godine bio je Franz Karl Riese, rođen 1721. godine u Brüggau, a 1761. godine dobio je titulu baruna. Sudjelovao je u brojnim bitkama diljem europskih bojišnica, a umro je 20. svibnja 1786. u Grazu.¹¹

Godine 1758. Bjelovar postaje „stožerno mjesto“ (njem. *Stabsort*),¹² premještanjem stožera Križevačke (*Reg. Crisiensis*) i Đurđevačke graničarske pješačke pukovnije (*Reg. Georgiensis seu Szentvarynensis*) Varaždinskoga generalata te dijelova postrojbi husarske graničarske pukovnije (*Warasdiner Hussarn Regiment*).¹³ Zapovjedništvo Varaždinskoga generalata premješta se u Bjelovar godine 1765. i tamo djeluje do kolovoza 1783. godine, kada se nakon ujedinjenja Banske i Varaždinske generalkomande premješta u Zagreb.¹⁴ Zapovjednik Generalata bio je general Wenzel Matthias Hnogle de Kleefeld (1713. – 16. travnja 1779.). Nakon preseljenja Generalata

⁵ Kramberger, Ernest (1886.), isto.

⁶ Buturac, Josip (1970.): *Povijest rimokatoličke župe Bjelovar*. Rimokatolički župni ured Bjelovar. Tisak Slavonska Požega, str. 3-67.

⁷ Šušnjak, Josip (1912.), isto.

⁸ Slukan Altić, Mirela (2007.): *Razvoj i izgradnja Bjelovara u kartografskim izvorima: od vojne utvrde do slobodnoga kraljevskog grada*. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. Radovi Zavoda za znanstveno-istraživački rad i umjetnički rad u Bjelovaru, Zagreb – Bjelovar, str. 9-12.

⁹ Slukan Altić, Mirela (2007.), isto.

¹⁰ Kramberger, Ernest (1886.), isto.

¹¹ Künzl, Rudolf (1910.): *Povijest graničarskih pješačkih pukovnija: Križevačke br. 5 i Đurđevačke br. 6*. objavljeno u: Pleskalt, Željko (2008.) *Državni Arhiv u Bjelovaru*, Bjelovar, str. 11-15.

¹² Slukan Altić, Mirela (2007.), str. 30.

¹³ *Memorabilia Parochiae Belovarii No. 2. 1768.-1787.* Župni ured Bjelovar.

¹⁴ Slukan Altić, Mirela (2007.).

u Zagreb, u Bjelovaru ostaje zapovjedništvo brigade (*Brigade Commando der K. K. Warasdiner Grenz zu Bellovar*), koju su činile navedene dvije graničarske pukovnije, husarske postrojbe i nekoliko manjih pridruženih postrojbi.¹⁵ U okolici Bjelovara, u bilogorsko-moslavačkim selima, bila su postavljena i dalje satnijska (kompanijska) zapovjedništva (*Compagni Commando*) s većim vojnim snagama.¹⁶

U prvoj spomenici grada Bjelovara iz pera bjelovarskih svećenika-pijarista s vizitacijom kanonika iz susjedne Župe sv. Magdalene iz sela Kapela, patera *Paulusa Vucheticha*, spominju se prvi podatci o ustroju grada Bjelovara, suradnji s vojnim vlastima, suživotu, financiranje dužebrižništva; spominju se i časnici bjelovarskih pukovnija (*Heipl, de Kleefeld, Klebeck* itd.). U spomenici se spominje služba božja u bolnici (*in Hospitali*), jedan od najranijih podataka o postojanju bolnice u samome gradu.¹⁷ U sljedećim se spomenicama tako daju i upute o zakladama i ostavštini za opće dobro u gradu Bjelovaru.¹⁸ Spomenuti župnik Paulus Vuchetic kaligrafskim je rukopisom napisao memorabilije, a isto tako i vodio župne knjige svoje župe u Kapeli, te od 1744. godine povremeno i župne knjige u staroj župi Veliko Trojstvo uz ondašnje svećenike.

Od 1766. godine u unutarnjem gradu naseljava se i druga nevojnička obrtnička i trgovačka živalj s obiteljima, no austrijski i češki obrtnici morali su isprva graditi kuće izvan gradskih bedema. Kasnije im je dozvoljeno graditi i u unutarnjemu gradu. Po pukovnijama je 10 novih kuća na križevačkoj strani grada, a 15 na đurđevačkoj. U gradu je 1766. godine 70 Nijemaca (40 na križevačkoj, a 30 na đurđevačkoj strani) i 79 Hrvata (34 na križevačkoj i 45 na đurđevačkoj strani). Od njih 149 bilo je 96 katolika.¹⁹

Kako je naselje Bjelovar bilo pod župnom upravom Župe Kapela, prvi etnodemografski podatci o Bjelovarčanima iz sredine 18. stoljeća mogu se vidjeti iz matica rođenih/krštenih i matica umrlih Župe sv. Magdalene iz Kapele, gdje se obavljala katehetska i sakramentarna služba za malo naselje *Bellovar*.

Prvi žitelji Bjelovara prema maticama rođenih i umrlih Župe Kapela

U razdoblju 1753. – 1767. godine u župnu maticu rimokatoličke Župe sv. Magdalene u Kapeli upisano je 20 rođenih/krštenih i 19 umrlih (kasnije je upisano još 13 umrlih do 1772.) s klauzulom *ex Bellovar* (iz Bjelovara). Godine 1767. ustanovljena je župna matica rođenih/krštenih, vjenčanih i umrlih buduće bjelovarske rimokatoličke župne crkve sv. Terezije Avilske u koju se onda upisuju rođeni/kršteni, vjenčani i umrli stanovnici najranijeg Bjelovara.

¹⁵ *Liber Decretorum Cesareo Regionum et Consistorialium mandatorum erectus Bellovarii Anno 1772.* Župni ured Bjelovar.

¹⁶ Šušnjak, Josip (1912.), rukopis.

¹⁷ *Historia Parochiae Domus Bellovarinensis ab Anno MDCCLXI.* Župni ured Bjelovar.

¹⁸ *Memorabilia Parochiae Bellovarii No. 2. 1768.-1787.* Župni ured Bjelovar.

¹⁹ *Historia Parochiae Domus Bellovarinensis ab Anno MDCCLXI.* Župni ured Bjelovar.

U rasponu od 83. do 131. krštenoga djeteta (1760. – 1767.) u inače natalitetom bogatom kraju kapelske župe krsti se godišnje svega nekoliko djece iz Bjelovara, što govori u prilog poznatoj činjenici maloga broja mještana. U maticama datum rođenja nije upisan kao ni moguća krštenja iz nužde, a neki su podatci o imenima i prezimenima novorođenih ili umrlih manjkavi. U tablici 1. predočen je broj krštenih i umrlih stanovnika Bjelovara 1753. – 1772. upisanih u matice rođenih/krštenih i umrlih kapelske župe.

Tako su u župnoj crkvi u Kapeli kršteni (*bapta est*) i upisani u Maticu krštenih (*Matricula baptisatorum*) novorođeni Bjelovarčani:²⁰

- Godine 1753. i 1757. spomenuto je samo krštenje djeteta *ex Belovar*, uz nepostojanje drugih podataka.

-18. prosinca 1760. iz Bjelovara je kršten Kristijan, zakoniti sin Andreasa i Gertrude Kupinik, *ex Bellovari bapta est Christianus, Filius legitimus Andreas Kupinik et Gerthrudis Kupinik*. Krsne kume (*levantibus*) bile su *Michaela Schultz* i *Elizabeta Križanić*. Elizabeta Križanić možda je upravo spominjana prva poznata izučena (aprobirana) bjelovarska primalja Križevačke pukovnije *Elizabetha Kreutzerin*²¹, što je i njemački prijevod hrvatskoga prezimena (ili obratno), a što potvrđuje i tadašnja obveza primalja nazočiti krštenjima djeteta ili udijeliti krštenja iz nužde.

- 18. ožujka 1761. kršten je *Josephus*, zakonito dijete *Mihaela* i *Theresie Hafnern*,²²

- 20. ožujka 1761. kršten je *Antonius*, zakonito dijete *Stephana* i *Anne Penk*,

- 12. srpnja 1761. krštena je *Margaretha*, zakonita kći *Georgiusa* i *Teresie Prasinger* (kumovi su bili *Josepho* i *Elisabetha Felginscher*),

- 6. rujna 1761. kršteni su zakoniti blizanci *Joannes Georgius* i *Michael*, zakonita djeca *Georga Winnera* i *Anne Marie Ksanterin* (krsni kumovi bili su *Joan Georg Koch* i supruga *Josepha*),

- 11. lipnja 1762. krštena je *Carolina Antonia*, kći *Emanuela de Filienberga* (krsni kumovi bili su *Illustrisimus Georg Josephus de Lahupich* et *Maria Josepha*; *Georg Joseph Lahupich* bio je potpukovnik i zapovjednik Đurđevačke pukovnije 1763. – 1769. godine),

- 29. kolovoza 1762. kršten je *Joannes*, zakoniti sin *Francisca* i *Hellene* (kumovi su bili *Georgius Gross* i supruga *Joanna*),

- 20. studenoga 1763. krštena je *Barbara*, kći *Jacobusa* i *Anne Furdek* (kumovi su bili *Georgius* i *Joanna Gross*),

- 1. siječnja 1765. kršten je novorođeni *Franciscus Ferdinandus*, zakoniti sin *Magnificus Dominus Vicecoloneli Georgii de Lahupicz* et consort. *Illustrissima domina Johanna de*

²⁰ *Matricula baptisatorum, copulatorum et mortuorum Parochiae Capellensis Generalati Varasdinensi 1737.-1785.* HDA M-2983.

²¹ Habek, Dubravko (2008.): *Primaljstvo i prve primalje u Bjelovaru 1756.-1856.* Arhiv Higijene Rada i Toksikologije br. 59, str. 223-232.

²² *Matricula baptisatorum, copulatorum et mortuorum Parochiae Capellensis Generalati Varasdinensi 1737.-1785.* HDA M-2983.

Furmacher (kumovi su djetetu bili *capitaneo Joann de Kengyell i Gabriella de Knezovicz*; Joann de Kengyell bio je zapovjednik Đurđevačke pukovnije do 1754. godine),

- 1765. kršten je *Francisus Xaverii*, zakoniti sin *Michaela Aufrechta i Theresie Murin* (krsni kum djetetu bio je *Ignathius Zlobkovitz*),

- 17. srpnja 1766. kršten je *Ignatius Paulus*, zakoniti sin potpukovnika i komandanta slavne Đurđevačke pukovnije br. 6. *Josepha De Lahupicza* i njegove zakonite žene *Johanne De Furmaher* (krsni kumovi bili su *Joannes de Kengyell i Anna Maria de Araianczik*; krstitelj bio je tada aktualni višegodišnji kapelski župnik *Vuchetich*,

- istoga dana krštena je i Magdalena, zakonita kći *Josephusa Pergroffa* (krsna kuma bila je *Rosa Sveller*),

- 5. listopada 1766. krštena je *Elisabetha Antonia*, zakonita kći *Joanisa i Catherine Vuković* (krsni kumovi bili su *Illustrisimus Antonio de Czetovicz et Illustrisimus De Kleefeld*. General *Wenzel Matthias Hnogeck de Kleefeld*; zapovjednik Varaždinskoga generalata sa suprugom *Elisabethom de Kleefeld* i obitelji živio je u Bjelovaru, u zgradi zapovjednika Generalata u unutarnjem gradu (*Innenstadt*), u današnjoj zgradi „Croatia osiguranja“ koja je tada bila prizemnica; zapovjedništvo Varaždinskoga generalata djeluje u Bjelovaru od 1765. do kolovoza 1783. godine, kada se nakon ujedinjenja Banske i Varaždinske generalkomande, premješta u Zagreb)²³,

- 8. prosinca 1766. krštena je *Maria Anna*, zakonita kćer *Georgiusa de Lahupicza i Johanne de Furmacher*, a krsni kumovi djeteta bili su *Francisco de Arranzsik, commisario Bellico i Anna Maria*,²⁴

- 27. rujna 1767. krštena je *Barbara* i kći je *Georga i Margarethe Perkovich* (krsna kuma bila joj je *Theresia Cheynko*),

- 18. listopada 1767. krštena je *Amalia*, zakonita kći *Jacoba Mayera i Margarete rođ. Olperger* (krsni kumovi bili su *Joann Schultz i Amalia Walissin*).

Tablica 1. Broj krštenih i umrlih upisanih u maticama kapelske župe s podatkom *ex Bellovar*²⁵.

Godina	Kršteni <i>Bapta est</i>	Umrli/pokopani <i>Sepulta est</i>
1753.	1	
1757.	1	1
1758.	0	1
1759.	0	
1760.	1 / 90	
1761.	5 / 102	

²³ Slukan Altić, Mirela (2007.).

²⁴ *Matricula baptisatorum, copulatorum et mortuorum Parochiae Capellensis Generalati Varasdinensi 1737.-1785. HDA M-2983.*

²⁵ Isto.

Godina	Kršteni <i>Bapta est</i>	Umrli/pokopani <i>Sepulta est</i>
1762.	2 / 83	4
1763.	1 / 116	5
1764.	1 / 121	6
1765.	2 / 131	0
1766.	4 / 127	0
1767.	2 / 103	2
1768.		3
1769.		1
1770.		7
1771.		1
1772.		1

U maticama umrlih (*Inscriptio demortuorum*) u kapelskoj župi s pripadajućim se-
lima činjenica smrti i ukopa s klauzulom *ex Bellovar* primjećuje se 1757. godine prvi
put, a potom 8. travnja 1758. godine, gdje je upisan pokojnik *Paulus Fekomya*. Drugih
podataka za spomenute dvije smrti u matici umrlih, poput dobi i datuma smrti, ne
postoji. Upisan je samo dan ukopa, tada isključivo u kriptu kapelske župne crkve.²⁶

Godine 1762. ne spominju se smrti osoba iz grada Bjelovara (*ex Bellovar*), no upi-
sano je *In Staab*, bez preciziranja mjesta gdje se spomenuti stožer nalazi. No, kako je
Bjelovar 1762. godine bio stožerno mjesto, zasigurno se mislilo na Bjelovar. Tako su
te godine upisana četiri ukopa pokojnika iz stožera, *In Staab*:

- 8. travnja 1762. *Matheus Goshenk (ad Parochiae Ecclesia sepulta)* – pokopan u župnoj
crkvi,

- 8. kolovoza 1762. *Anna D Lendin Koch, Ancilla* – služavka,

- 22. kolovoza 1762. kapetan i glasnogovornik Križevačke pukovnije, *Franciscus
Heim, capitan et auditor Regiminis Crisiensis*, a šest dana nakon njega i njegova supru-
ga,

- 28. kolovoza 1762. gospođa *Domina Josepha Heim*.

Godine 1763. upisano je pet ukopa pokojnika iz Bjelovara, *ex Bellovar*:

- *Martinus Zardo, Regm. Szentoarynensis Stukmeister*-sadreni majstor (gipser) Đur-
đevačke pukovnije,

- 17. veljače 1763. *Georgius Master*, a tri dana kasnije

- 20. veljače 1763, njegova supruga *Theresia*.

U stožeru *In (ex Staab)* umrli su sljedeći žitelji:

- gospodin *Laidinsky* iz Križevačke pukovnije, *D. Laidinsky, Reg. Crisiensis*, te

- *Josephus Talamon*.

²⁶ Isto.

Godine 1764., u prosincu, umrlo je i u kriptama je kapelske župne crkve pokopano šest stanovnika Bjelovara:

- u Bjelovaru je umro kapetan slavne Đurđevačke pukovnije, *ex Bellovar obyt capitano Heippl*,

- 1. prosinca 1764. *Magdalena Seitenperger*; u maticama rođenih/krštenih bjelovarske župe sv. Terezije Avilske od 1767. godine nerijetko se nailazi na *Joannu Seitenperger* kao krsnu kumu novorođenčadi,²⁷

- 1. prosinca 1764. *Ursula*,²⁸

- 2. prosinca 1764. *Hellena virgo*,

- 8. prosinca 1764. *Phillipus Magis, Fourieris* (opskrbnik),

- 8. prosinca 1764. *Antonius Servus, Illustrisimus*.

Za godine 1765. i 1766. nema zabilježenih ukopa ljudi iz mjesta Bjelovara.

Bila su svega dva ukopa stanovnika Bjelovara 1767. godine:

- 26. prosinca 1767. *Ana Maria Plekolos*, opskrbnikova žena, i

- 28. prosinca 1767. *Christianus Pittner*.

Godine 1768. pokopani su:

-10. siječnja *Josepha Schneller Evinsdam Coriary vulgo Lederer*,

-12. siječnja 1768. *Barbara Merker*,

-20. siječnja sin *La Fontainea*,

-18. listopada 1769. *Joannes Printz*.

Mada je ustrojena župa u Bjelovaru, Bjelovarčani se i dalje pokapaju u Kapeli.

Godine 1770. bilo je sedam ukopa:

-21. siječnja *Joann Makarin, murarius*,

-23. siječnja *Josephus Fermely*,

-18. svibnja *Elisabetha Szeroicz i Josephus Hengerlle, fourieris* (opskrbnik),

- 20. lipnja 1770. umro je gospodin kapetan Messina od moždanoga udara, *D. D. Messina, capitan ex apoplexia*,

- 6. srpnja 1770. umro je natporučnik, *D. C. Adamus de Schollenbergs-oberleutnant*,

- i 7. srpnja 1770. *Julius Galus, sclopetarius* (puškar).

Godine 1771. ubilježen je jedan ukop:

- 10. prosinca *Georgius Rapinecz*, a 14. siječnja 1772. *Clemensa Telesenberger-Pristorra*.

Rasprava i zaključak

Zbivanja u središnjemu dijelu Varaždinskoga generalata s ustrojavanjem zapovjedništva Đurđevačke i Križevačke pukovnije u stožernome mjestu *Bellovar* temelji

²⁷ *Matricula baptisatorum Parochiae Bellovarinensis 1767.-1849. Hrvatski državni arhiv Zagreb, M-20.*

²⁸ *Matricula baptisatorum, copulatorum et mortuorum Parochiae Capellensis Generalati Varasdinensi 1737.-1785. HDA M-2983.*

su razvoja novoga grada Bjelovara i budućega stoljetnog vojno-građanskog suživota. U maticama umrlih, vjenčanih i rođenih rimokatoličke Župe Kapela ne nalazi se zapisano mjesto – naselje *Belovar* ili nekog sličnog imena sve do 1753. godine²⁹, kada se prvi put spominje mjesto u toj župi kao takvo. Ipak, no rijetko, bjelovarska su novorođena djeca od 1690. godine krštena i u Župi Trojstvo, gdje se može tek u nekoliko slučajeva naći podatak odakle su rođeni, vjenčani ili umrli, odnosno s kazurom iz *Bjelovara (ex Belovar)*, što potvrđuje podatak maloga broja žitelja. Godine 1744. u Maticama rođenih/krštenih župe Trojstvo postoji podatak krštenoga djeteta iz Sredica, starijeg naselja od Bjelovara, koje je upisao P. Vuchetic.

Iz vlastitoga nedavnog istraživanja Matica rođenih/krštenih župe Trojstvo pronađen prvi podatak o rođenom i krštenom djetetu iz Bjelovara³⁰:

- 1. septembris 1757. *ex Belovar baptia est filia legitima Eva, Paula et Ana Travandia, lev. Blaz Ribaric et Ana Demenjok* (krštena je iz Bjelovara zakonita kćer Pavla i Ane Travandije, kumovi su bli Blaž Ribarić i Ana Demenjok), a potom i drugo:
- 5. maius 1765. *Ex Belovar baptus Joannes, filius legitimus Maximilliani Kralich et consort. Catharina. Levanti: Stanislav Kuntin et Ana Kuntin.*³¹

Tek od 1767. upisuju se župne bjelovarske Matice, a te je godine kršteno prvih 26 novorođenčadi, s prvim novorođenčetom iz Prgomelja.³²

U Maticama umrlih župe Veliko Trojstvo³³ prvi i jedini podatak do 1760. godine o umrlima iz Bjelovara jest od 1. kolovoza 1756. godine gdje je upisana činjenica smrti:

- 1. 8. 1756. *mortus est Matthias Balthasar Th.... (nečitko) in Belovar, sacramenti provisus, sepultus in Ecclesia Parochiae.* Dakle, spomenuti pokojnik umro je i sahranjen u kripti župne crkve u Velikom Trojstvu kako je tada bilo uobičajeno, jer su se pokojnici zakapali u crkvene kripe ili kripe kapela, rijetko u groblja oko crkava (kasnije).

Ovi podatci iz župe Kapela i Veliko Trojstvo potvrđuju vlastita prethodna istraživanja o malom broju žitelja Bjelovara do ustrojstva vojnoga grada.³⁴

Iz navedenoga istraživanja prvih žitelja staroga mjesta Bjelovara i novoga vojnoga grada od 1756. godine razvidna su prezimena i imena stanovnika. Najčešće to su bila njemačka prezimena (*Hafner, Schultz, Prasinger, Penk, Felginscher, Winer, Koch, Gross, Aufrecht, Filienberg, Furmacher, Pergroff, Heim, Svetenperger, Schneller, Schollen-*

²⁹ *Matricula baptisatorum, copulatorum et mortuorum Parochiae Capellensis Generalati Varasdinensi 1737.-1785.* HDA M-2983.

³⁰ *Matricula baptisatorum Parochiae St. Trinitatis, Trojstvensis, HDA M-371, M-372, M-373.*

³¹ Habek, Dubravko (2008.), str. 19.

³² *Matricula baptisatorum Parochiae Bellovarinensis 1767.-1849.* Hrvatski državni arhiv Zagreb, M-20.

³³ *Matricula baptisatorum Parochiae St. Trinitatis, Trojstvensis, M-373.*

³⁴ Habek, Dubravko (2008.)

berg, Telesenberger, Mayer), češkoga (Kupinik, Lahupicz, Arranzsik, Fekonya, Laidinsky, Plekolos, Pittner, Makarin), ugarskoga podrijetla (Kengyell, Fermely) i stara hrvatska prezimena (Križanić, Zlobkovitz, Vuković, Czetovicz, Rapinecz, Perkovich). Imena su pisana latiniziranim, vrlo rijetko autohtonim hrvatskim izriječkom: Gerthruda, Elizabetha, Josepha, Margaretha, Theresia, Barbara, Christian, Andreas, Josephus, Paulus, Georgus... Navedena prezimena i imena i danas se nerijetko susreću u bilogorskom kraju.

Znakovito je da su civilni i vojni velikodostojnici nosili prefiks *de* ili nazive *Dominus*, *Illustrisimus*, *Magnificus Dominus*, što je označavalo njihovu plemićku i stalešku pripadnost toga vremena. Posebice su ih nosili časnici slavnih bjelovarskih pukovnija, Križevačke i Đurđevačke.

Kako je navedeno, prezimena i imena prvih stanovnika Bjelovara bila su ponajvećma njemačkog, češkog, ugarskog ili starohrvatskog porijekla. Najčešća njemačka prezimena bila su upravo vojnih osoba, posebice časnika i njihovih obitelji, što je i razumno s obzirom na brojnost vojske iz srednje Europe, posebice Austrije i Njemačke, koja je tada dolazila na službu u Varaždinski generalat.

Iz župnih matica razvidan je i pomor stanovnika Bjelovara, nažalost bez upisanih uzroka smrti, osim kapetana *Messine*, za kojega je upisano da je umro od moždanoga udara. Svi pokojnici pokopani su u kriptama župne crkve u Kapeli, jer je bjelovarsko gradsko groblje, podijeljeno na katolički i grčkoistočni dio, počelo s prvim ukopima u kripti grobljanske kapele sv. Križa 1776. godine, dok je crkva sv. Terezije Avilske s kriptama za oko 60 ukopnih mjesta otvorena 15. listopada 1772., otkad se u istraživanim maticama kapelske župe više ne nalaze upisani pokojnici iz Bjelovara.³⁵ Također, svega tri upisa žitelja Bjelovara u crkvene knjige stare župe Veliko Trojstvo tek od sredine pedesetih godine 18. stoljeća koje sam usputno naveo, potvrđuju moguća jača demografska zbivanja oko postojeće utvrde Bjelovar naseljavanjem obitelji vojnika ili pak, osnivanjem obitelji tamošnjih vojnika s ondašnjim življem.

Navedeni podatci potvrđuju povijesna zbivanja u ovim krajevima u višestoljetnu pripadnost bilogorskoga kraja srednjoeuropskoj katoličkoj orijentaciji. Dobiveni podatci trebaju inducirati daljnja genealoška i demografska istraživanja bilogorskoga kraja, posebice najranije povijesti Bjelovara kao novoga vojnoga grada.

³⁵ Kožul, Stjepan (1999.): *Sakralna umjetnost bjelovarskoga kraja*. Prometej, Zagreb, str. 23-35.

The First Inhabitants of Bjelovar in the Birth and Death Registers of the Kapela Parish 1753–1772

Summary

The author presents so far unknown information regarding the surnames and first names of the first – rather few – inhabitants of the settlement called *Belovar* between the years 1753 and 1772. Since Bjelovar had until 1767 been under the Kapela parish administration, very valuable parish birth and death registers present sources of surnames and first names, in addition to other demographic and perinatal features. The majority of the surnames and first names were of German, Czech, Hungarian or old-Croatian origin, which confirms the historical events in this area.

Keywords: Bjelovar; Kapela; birth registers; death registers; history; demography

Prof. dr. sc. Dubravko Habek, dr. med., znanstveni savjetnik
Klinika za ginekologiju i porodništvo Kliničke bolnice „Sveti Duh“, Zagreb
Sveti Duh 64, 10000 Zagreb
dubravko.habek@os.t-com.hr